

**SÄKERHETS- OCH
INTEGRITETSSKYDDSNÄMNDEN**

Uttalande
2012-02-21

Dnr
132-2011

Uttalande om vissa frågor rörande tvångsmedelsdiarium m.m.

BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har vid besök på Åklagarkammaren i Örebro den 7-8 december 2011 granskat samtliga ärenden i vilka hemliga tvångsmedel använts från och med 2008 och framåt. Granskningen har omfattat akter, det manuellt förda hemliga tvångsmedelsdiariet samt det digitala diarie- och ärendehanteringssystemet för hemliga tvångsmedel, Argos. Nämnden har även tagit del av kammarens interna riktlinjer avseende hanteringen av hemliga tvångsmedel.

Nämnden har beslutat att redovisa sina iakttagelser i ett uttalande till kammaren.

IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNINGAR

Enligt nämndens uppfattning har kammaren en god ordning i både tvångsmedelsdiarier och akter. Nämnden har dock följande synpunkter.

Riktlinjer

Kammaren har i oktober 2011 tagit fram interna riktlinjer för hanteringen av hemliga tvångsmedel. Riktlinjerna omfattar bl.a. dokumentation, diarieföring och underrättelseskyldighet vid tvångsmedelsanvändningen. Enligt nämndens uppfattning följer riktlinjerna lagstiftningen och bör fungera som en god vägledning vid tillämpningen av regelverket.

Argos

Kammaren använder sedan februari 2011 systemet Argos vid hanteringen av de hemliga tvångsmedelsärendena. Nämnden har vid granskningen av ärendena i systemet inte funnit något att anmärka på beträffande ärendehanteringen. Nämnden har dock noterat att brister i systemet ibland leder till missvisande uppgifter. Det kan t.ex. på ett ställe i systemet stå att förundersökningen är nedlagd medan det på ett annat ställe finns uppgift om att samma förundersökning är ”nedlagd eller avslutad”. Det kan alltså i ärendet framstå som att förundersökningen är nedlagd trots att åtal har väckts.

Underrättelser

Av 27 kap. 31 § tredje stycket rättegångsbalken framgår att underrättelse inte behöver lämnas till den som redan enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken eller på annat sätt har fått del av eller tillgång till uppgifterna som en underrättelse ska innehålla. Nämnden har noterat att det i vissa fall varken av tvångsmedelsdiariet eller av uppgifterna i tvångsmedelsärendena framgår huruvida den enskilde på annat sätt än genom en underrättelse har fått del av eller tillgång till uppgifterna om den hemliga tvångsmedelsanvändningen. Detta måste istället kontrolleras i ärendehanteringssystemet Cåbra. En sådan kontroll kan vara tidskrävande och det är inte säkert att det av uppgifterna i systemet framgår om den enskilde har fått del av samtliga de uppgifter som en underrättelse ska innehålla. Att sådan information dokumenteras i tvångsmedelsdiariet eller i tvångsmedelsärendet är, enligt nämndens uppfattning, till stor fördel för att på ett enkelt sätt kunna överblicka att sådana åtgärder som enligt lag ska vidtas verkligen har utförts. Från granskningssynpunkt är sådan dokumentation av stor betydelse för att kunna följa handläggningen av ärendena och kunna kontrollera att underrättelseskyldigheten har fullgjorts på ett korrekt sätt, vilket bl.a. görs i de lagenlighetskontroller som nämnden genomför på begäran av enskilda.

Vid granskningen av det manuellt förda tvångsmedelsdiariet har nämnden även uppmärksammat att det i bevakningsärendet läggs upp ärendeblad avseende misstänkta personer men inte avseende andra personer som ska underrättas, t.ex. innehavaren av en teleadress. Uppgift om att även icke misstänkta personer har underrättats om tvångsmedelsanvändningen framgår visserligen av anteckningar rörande den misstänkte. Avsaknaden av ärendeblad för icke misstänkta personer kan dock innebära en risk för att underrättelseskyldigheten inte fullgörs. Det kan noteras att bristen i detta avseende inte förekommer i ärenden som hanteras i Argos.

Granskningen har vidare visat att åklagarna inför prövningen av om en underrättelse ska skjutas upp eller underlåtas endast i ett fåtal av ärendena hämtat in skriftliga underlag från polisen. Enligt Riksåklagarens riktlinjer Underrättelser om hemliga tvångsmedel (RÅR 2007:3) ska sådant underlag infordras om det inte är uppenbart obehövligt. Nämnden har i tidigare bedömningar funnit att det kan vara tillräckligt att åklagaren i en tjänsteanteckning anger de skäl han eller hon lägger till grund för sitt beslut. Det bör i sådana fall framgå om beslutet grundas på vad polisen anfört eller på omständigheter som åklagaren själv har kännedom om. De skäl som åklagaren lägger till grund för sitt beslut bör under alla förhållanden framgå av handlingarna på ett tydligare sätt än vad som är fallet i de ärenden som granskats.

Förstöring

Kammaren har inför tillsynsbesöket uppmärksammat ärenden där beslut om förstöring av upptagningar och uppteckningar från hemlig tvångsmedelsanvändning inte meddelats men har därefter på eget initiativ beslutat om förstöring. Med anledning av detta bör åklagarkammaren se över sina rutiner beträffande beslut om förstöring av upptagningar och uppteckningar från hemlig tvångsmedelsanvändning.

KAMMARENS YTTRANDE

Åklagarkammaren i Örebro har anmodats att yttra sig över uttalandet. Av kammarens yttrande, som inkom till nämndens kansli den 31 januari 2012, framgår huvudsakligen följande. Kammaren har inget att invända mot nämndens uttalande och avser att justera de interna riktlinjerna med utgångspunkt från nämndens iakttagelser. Riktlinjerna ska därmed ge tydlig vägledning i de fall där den enskilde, på annat sätt än genom en underrättelse, får information om att hemliga tvångsmedel använts. Skyldigheten att dokumentera skälen för beslut om underlåten underrättelse ska förtydligas i de fall det inte finns skriftligt underlag från den utredande myndigheten. Kammaren framhåller vidare att det av de interna riktlinjerna framgår att förstöringsbeslut ska fattas och hur det praktiskt ska gå till. Den ansvarige administratören kontrollerar kontinuerligt ärendena i Argos för att uppmärksamma när förstöringsbeslut ska fattas. De iakttagelser och bedömningar som redovisas i nämndens uttalande ska behandlas särskilt vid en arbetsplatsträff.

NÄMNDENS AVSLUTANDE BEDÖMNING

Nämnden konstaterar att kammaren inte är ansvarig för de missvisande uppgifterna i Argos. De justeringar som kammaren avser att vidta torde innebära att de brister som nämnden uppmärksammat åtgärdas.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden beslutar att delge Åklagarkammaren i Örebro och Åklagarmyndigheten uttalandet.